

Samhället tjänar på sänkta krav

Market.se den 2 november 2016

I dag är stormarknader och köpcentrum utanför stadskärnan starka samtidigt som små butiker utvecklas nära konsumenten. Näthandeln växer snabbt samtidigt som digital och fysisk handel allt oftare hör samman. Butiker helt utan personal har öppnats och självkörande fordon är lovande för leveranser.

Digitaliseringen och en alltmer komplex marknad kräver att kommunerna och företagen gör utvärderingar av nya butiker som regleras via PBL, plan- och bygglagen. Vi behöver förstå vad konsumenterna vill ha och hur nya fysiska butiker konkurrerar med existerande butikskoncept och e-handelskanaler. Liknande analyser krävs för att utvärdera stöd till glesbygdsbutiker.

Tillgången till stora datamängder, som butiker ofta redan samlar in, behöver användas för att analyserna ska bli djuplodande och heltäckande. Google, Amazon och Walmart är exempel på företag som redan drar nytta av denna möjlighet.

I vår forskning har vi studerat konsekvenserna för vinster, produktivitet och butiksstruktur av hur PBL tillämpas och stormarknader etableras i alla Sveriges kommuner.

Resultaten visar att en allt för restriktiv tillämpning av plan- och bygglagen, ger sämre produktivitet utveckling. Forskningen visar även hur butiksstrukturen förändras över tid i olika kommuner.

Exempel: om kommunen är stor leder en mindre restriktiv tillämpning av PBL till utslagning av små butiker, samtidigt öppnar dock nya mindre butiker. Konsumenter i stora kommuner vinner på en ny mix av butiker med olika koncept. Tillsammans med butikernas ökade produktivitetstillväxt får de då tillgång till ett bättre utbud av butiker och varor, av högre kvalitet och till lägre pris. Tillåts fler nya butiker att slå upp portarna tjänar konsumenterna mer än vad vinsterna sjunker i befintliga butiker. Det leder till välfärdsvinst i stora kommuner. I små kommuner med begränsad efterfrågan saknas utrymme för en liknande dynamik.

Det krävs bra data och en avancerad analys för att kunna fatta välgrundade beslut och bland annat uppnå regeringens livsmedelsstrategi för hållbar tillväxt i hela landet. Bara så kan både regleringen av nya butiker och stöd till glesbygdsbutiker bli effektiva och vara till gagn för konsumenter, företag och samhället i stort.

Matilda Orth,
Institutet för Näringslivsforskning (IFN)

Florin Maican,
affilierad till IFN och Handelshögskolan vid Göteborgs universitet